

**Формування професійних знань у студентів щодо організації
навчального процесу з «Основ здоров'я» у початковій школі**

Анотація. В статті розглянуто проблему формування професійних знань у майбутніх педагогів початкової школи щодо методики викладання в 1-4 класах навчального предмету «Основи здоров'я». Звертається увага на необхідність детального розгляду змісту, мети та завдань цього предмету під час лекційних та семінарських занять, а також на правильний підбір форм, методів та дидактичних матеріалів під час проведення уроків з означеної проблематики.

Ключові слова: професійні знання; початкова школа, основи здоров'я.

У процесі опанування курсу «Методика вивчення валеології та основ безпеки життєдіяльності в початковій школі» студенти мають усвідомити, що навчальний курс «Основи здоров'я для учнів 1-4 класів» має прикладний характер і складну структурну організацію, що включає в себе компоненти: - інформаційний (поєднує в собі знання про фізичне, духовне та соціальне здоров'я людини, про можливості його перетворення у процесі опанування змістом інтегрованого курсу); - операційний (поєднує в собі засоби, методи і форми організації діяльності по формуванню, збереженню і зміцненню здоров'я, способи планування і регулювання її перетворювальними процесами); - мотиваційний (поєднує в собі знання з основ здоров'я з ціннісними орієнтаціями на задоволення соціально значущих і особистісно орієнтованих потреб).

Вони також мають знати, що «Основи здоров'я» є інтегральною системою знань про здоров'я, здоровий спосіб життя та безпеку життєдіяльності. Його мета полягає у формуванні в учнів свідомого ставлення до свого здоров'я, оволодіння ними життєвими компетентностями здорового способу життя та безпечної для здоров'я поведінки.

Під час лекційних занять майбутнім вчителям пояснюється, що інтегрований курс «Основи здоров'я» є обов'язковим і входить до інваріантної складової типових навчальних планів для початкової школи. Він має забезпечити здійснення таких завдань:

- формування в учнів бережливого і дбайливого ставлення до власного здоров'я як найвищої цінності і важливої умови повної реалізації особистісних можливостей;

- створення в учнів мотиваційних установок на здоровий спосіб життя як головної умови формування, збереження і зміцнення фізичного, психічного, духовного і соціального здоров'я;

- формування в учнів усвідомлення, що людина є частиною Природи, від екологічного стану якої залежить життя на Землі та здоров'я всього людства і кожної людини зокрема;

- профілактика шкідливих звичок, формування умінь і навичок безпечної поведінки в соціумі.

Під час семінарських занять студенти мають усвідомити, що особливість методики проведення уроків з «Основи здоров'я» у початковій школі полягає в тому, що засвоєння знань та формування життєвих навичок потребують багаторазового вправляння. Саме тому під час навчання перевага надається практичним діям і вправлянням учнів; практичному застосуванню теоретичних відомостей у повсякденному житті; використанню життєвого досвіду дітей; поєднанню різноманітних форм організації навчальної діяльності (моделювання життєвих ситуацій, практичні дії, дослідницькі завдання, ігрові ситуації, діалоги, інсценізації, робота в парах та групах тощо).

На лекційних заняттях викладачеві необхідно звернути увагу студентів на тому, що у структурі змісту програми дотримані принципи системності та наступності. Початкові знання про здоров'я людини, його складові, позитивний вплив здорового способу життя на загальний стан людини, що їх набувають учні у початковій школі, якісно розширюються та поглиблюються

в основній школі. Водночас, продовжується розвиток стійких переконань щодо безпечної поведінки, формування життєвих навичок збереження та зміцнення здоров'я. Наприклад, уже в 2 класі вводяться поняття «корисні» та «шкідливі» звички, знання про які поглиблюються в 3-4 класах. Розглядаються також поняття «здорового способу життя», ширше розкривається шкідливий вплив тютюнокуріння, вживання алкоголю, наркотиків на дитячий організм, що сприяє виробленню відповідних ставлень. Увага студентів також акцентується на тому, що у рамках вивчення «Основ здоров'я» учні отримують знання, уміння та навички з безпеки життєдіяльності. Так формування навичок безпечної поведінки пішохода розпочинається з 1 класу (вводяться поняття «тротуар», «проїзна частина», «перехрестя»). У 2-4 класах понятійний апарат розширюється термінами: «дорожня розмітка», «дорога з обмеженою оглядовістю», «дорожні знаки», учні знайомляться з правилами користування громадським транспортом, велосипедом.

Добираючи дидактичні матеріали до уроків, майбутньому учителю бажано звернути особливу увагу на відповідність їх змісту віковим особливостям, реальним потребам учнів та їх навчальним можливостям. Лише за цих умов реалізація освітньої парадигми: «знання - ставлення - уміння - навички» сприятиме формуванню мотивації учнів на ведення здорового способу життя.

У процесі вивчення курсу студенти також мають усвідомити, що процес набуття знань та умінь передбачає опанування учнями певною інформацією та застосування її у життєвих ситуаціях. Передача знань у процесі навчання може включати як виклад та засвоєння поданої інформації, так і розуміння того, як вона взаємопов'язана між собою. Навички формуються в діяльності, оскільки набуті знання створюють лише передумови їх набуття. Не менш важливим є набуття практичного досвіду через реальне виконання відповідних вправ, дій, відпрацювання моделей

поведінки. З цією метою до програми «Основи здоров'я» введено низку практичних занять, що є обов'язковими для виконання.

Тому під час навчання учнів «Основам здоров'я» майбутньому вчителю доцільно використовувати широкий спектр форм і методів навчання, що базуються на принципі активної участі самих учнів:

- обговорення у класі актуальних проблем;
- моделювання та програвання життєвих ситуацій;
- «мозковий штурм»;
- рольова гра;
- робота та виконання вправ у малих групах;
- дискусії;
- конкурси, вікторини, інсценування;
- проектна діяльність;
- спільне виготовлення наочності;
- екскурсії та ін.

Студентам пояснюється, що наступним необхідним кроком у реалізації освіти на основі життєвих навичок є вироблення в учнів позитивного ставлення до свого здоров'я та здоров'я оточуючих. Ставлення - це особистісні погляди, стереотипи, уявлення, переконання, забобони, суб'єктивні оцінки суперечностей: що подобається, що не подобається, що є добрим чи поганим, важливим чи неважливим, потребує уваги чи не потребує тощо. Ставлення включає також ціннісні настанови, переконання, соціальні та субкультурні норми, очікування та мотивації. Ставлення на передбачувальному рівні зумовлює певні дії або реакції людей. Наприклад, повага до свого тіла та необхідність догляду за ним є суттєвим фактором збереження особистого здоров'я, активного функціонування організму та високого рівня працездатності.

По завершенні вивчення курсу «Методика вивчення валеології та основ безпеки життєдіяльності в початковій школі» майбутні вчителі усвідомлюють, що конкретним результатом навчання є сформованість в

учнів здоров'язберігальних умінь та навичок. Цей процес є поступовим, поетапним, він також супроводжує та визначає період особистісного зростання кожної дитини.

Література:

1. Ващенко О.М. Організація навчально-виховного процесу з «Основ здоров'я» в 1-4 класах: Навч. – метод. посібник/ Олена Ващенко. – Кам'янець – Подільський: ФОП Сисин О.В., 2010.
2. Ващенко О.М. Фізкультурно-оздоровчі заходи в режимі навчального дня молодшого школяра: Навч.- метод. посібник /О.М. Ващенко, В.М. Єрмолова, Л.І. Іванова. – Кам'янець-Подільський: Абетка, 2003.
3. Навчання здорового способу життя на засадах розвитку навичок через систему шкільної освіти: Оцінка ситуації / О.М. Балакірева, Л.С. Ващенко, О. І. Сакович. – К.: Державний ін-т проблем сім'ї та молоді, 2004.
4. Формування навичок здорового способу життя у дітей і підлітків: За проектом «Діалог»: Навч.-метод. посібник/ О.В. Вінда, О.П. Коструб, І.Г. Сомова. – К.: Державний ін.-т проблем сім'ї і молоді, 2004.